

Τέχνη και ταλέντο. Η φύση του ταλέντου

[Άρθρα](#) / [Πολιτισμός](#)

[Ηλίας Λιαμής](#), Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού

« Έχει ταλέντο;»

Το ερώτημα αυτό απασχολεί τη μεγάλη πλειοψηφία των γονιών σε όλο τον πλανήτη, όταν αποφασίζουν να φέρουν τα παιδιά τους σε έναν χώρο, καλλιτεχνικό, αθλητικό ή άλλον, προκειμένου να ξεκινήσουν έναν δρόμο σπουδής και άσκησης.

Ειδικότερα στον χώρο της Τέχνης, θεωρείται αυτονόητο πως η πρόοδος στη σπουδή, είτε της ζωγραφικής, είτε της μουσικής, είτε του χορού, είτε κάθε άλλης μορφής Τέχνης, προϋποθέτει ένα φυσικό χάρισμα. Και μάλιστα, η ύπαρξη ενός τέτοιου χαρίσματος συνδυάζεται με την προσδοκία μιας λαμπρής καλλιτεχνικής σταδιοδρομίας και την είσοδο του εκκολαπτόμενου νέου καλλιτέχνη στον χώρο των διάσημων και των αναγνωρίσιμων, προοπτική που γοητεύει εκατομμύρια γονέων παγκοσμίως.

Η λέξη «ταλέντο», για τους περισσότερους, είναι συνώνυμη με τον έτοιμο «από κούνια» νεαρό σπουδαστή να επιτύχει εξαιρετικά καλλιτεχνικά επιτεύγματα

σχεδόν χωρίς κανέναν κόπο και καμιά καθοδήγηση. Στην κοινή συνείδηση, ένα «ταλέντο» μπορεί να χειρίζεται ένα μουσικό όργανο, τη φωνή του, τον χρωστήρα, το σώμα του ή κάποιο άλλο εργαλείο καλλιτεχνικής έκφρασης, εκτελώντας έργα υψηλότατου βαθμού δυσκολίας. Στην περίπτωση αυτή, η σπουδή φτάνει να θεωρείται σχεδόν περιττή και η παρουσία τού δάσκαλου δευτερεύουσα ή και διακοσμητική. Όσο μάλιστα μικρότερη είναι η ηλικία, τόσο εντυπωσιακότερο γίνεται το φαινόμενο. Αυτό μπορεί κανείς να το διαπιστώσει στο διαδίκτυο, όπου παιδιά πέντε και έξι χρόνων παίζουν δυσκολότατα πιανιστικά κυρίως έργα με απίστευτη ευκολία, ενώ οι θεάσεις (views) φτάνουν σε αριθμούς εκατομμυρίων.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο πολύ κόσμος εντυπωσιάζεται από το σπάνιο. Ενώ ελάχιστοι έχουνε την ικανότητα να εκτιμήσουν την ποιότητα της δημιουργίας και ερμηνείας ενός καλλιτεχνικού έργου, οι περισσότεροι, αν όχι όλοι είναι σε θέση να θαυμάσουν την εντυπωσιακή δεξιοτεχνία. Κανείς δεν εντυπωσιάζεται από το παίξιμο της τεχνικά εύκολης αλλά, ερμηνευτικά, άκρως απαιτητικής «σονάτας υπό το σεληνόφως» του Μπετόβεν, όλοι όμως μένουν άφωνοι από την δεξιοτεχνία του παιξίματος της «Καμπανέλλας» για βιολί του Παγκανίνι. Το ταλέντο συνδέεται με την επιδεξιότητα. Αυτή είναι που εξασφαλίζει τη φήμη. Αυτή δημιουργεί τον σταρ. Σε όλους τους τομείς της ζωής μας αναζητείται ο σταρ. Συνεπώς η Τέχνη, και ιδιαίτερα η μουσική που αποτελεί την μορφή εκείνη της Τέχνης που απευθύνεται στις μεγάλες μάζες, δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Το πράγμα θα

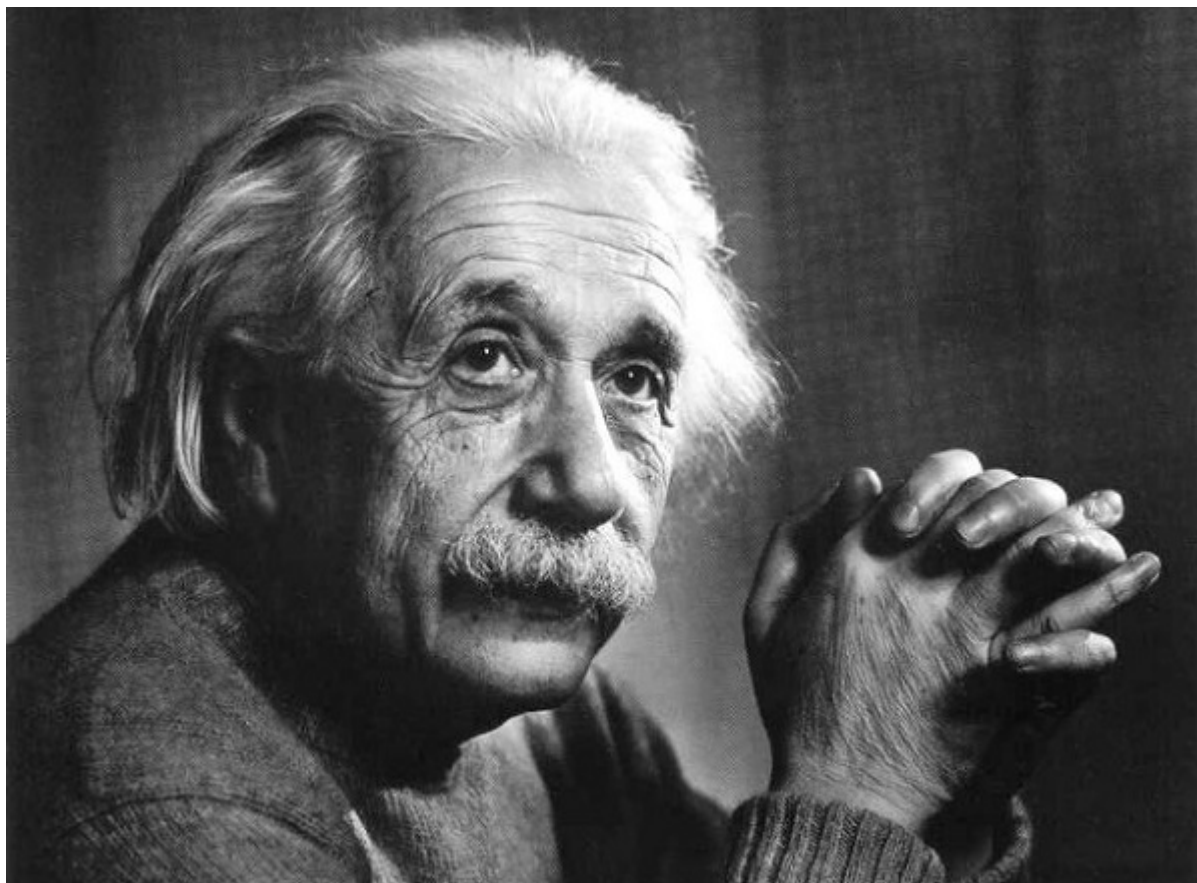
μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα σύμπτωμα των καιρών, αν και ανέκαθεν, οι περιπτώσεις αυτές συγκινούσαν το μεγάλο κοινό.

Δυστυχώς, οι επιπτώσεις αυτής της νοοτροπίας είναι άκρως επιζήμιες σε παιδαγωγικό, αλλά και σε πνευματικό επίπεδο. Κατ' αρχάς, το «ταλέντο» ως μέτρο και ζητούμενο της καλλιτεχνικής σπουδής, έχει προκαλέσει τον αποθάρρυνση πολλών ...κοινών θνητών να ασχοληθούν ή και να συνεχίσουν μια καλλιτεχνική σπουδή. Ιδιαίτερα στη μουσική, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, όπου, όταν τα σχολικά μαθήματα ενταθούν, εγκαταλείπεται η εκμάθηση ενός οργάνου ή η συμμετοχή σε μια χορωδία, αφού, όπως δήλωσε μητέρα σε πρόσφατη συνομιλία μας, «δεν είδαμε και τίποτε σπουδαίο μέχρι τώρα». Ακόμη, δεν είναι σπάνια η περίπτωση, όπου ο δάσκαλος κρίνεται από τους γονείς κατώτερος του «ταλέντου» που χτύπησε την πόρτα του, με αποτέλεσμα να αλλάζουν συχνά οι διδάσκοντες, μέχρι να βρεθεί ο «κατάλληλος». Το χειρότερο είναι πως στην παγίδα αυτή «πέφτουν» και πολλοί δάσκαλοι: Ο διδακτικός ζήλος κατευθύνεται προς τον «προικισμένο», που σε σύντομο χρονικό διάστημα παρουσιάζει εντυπωσιακά αποτελέσματα, εις όφελος βεβαίως και της φήμης του διδάσκοντα. Αντίθετα, η διδασκαλία προς τον κοινό μαθητή παίρνει τη μορφή μιας διεκπεραίωσης, με την δικαιολογία -όπως ελέχθη σε μητέρα μικρού σπουδαστή- πως δεν είναι και «σπουδαία πάστα», για να ανταπαντήσει εύστοχα η ετοιμόλογη μητέρα: «Εγώ στον έφερα για να μου τον κάνεις σπουδαία πάστα». Επιγραμματικά, το «ταλέντο» έχει ως χαρακτηριστικό το τρίπτυχο «νωρίς-εντυπωσιακά-εύκολα».

Ακόμη κι έτσι όμως, αργά ή γρήγορα, εμφανίζεται το ερώτημα: Πώς εξηγείται το ταλέντο; Οι απαντήσεις είναι ποικίλες: Δώρο Θεού, εξαιρετικά εγκεφαλικά χαρακτηριστικά, δώρο της φύσης, ακόμη και προϊόν ...μετεμψύχωσης. Οι όποιες μεταφυσικές απαντήσεις είναι δύσκολο να ελεγχθούν και πολύ περισσότερο να τεκμηριωθούν. Αυτό που μπορεί να διερευνηθεί είναι η ύπαρξη οργανικών προϋποθέσεων. Αποτελεί το ταλέντο, ως ορατό αποτέλεσμα εξαιρετικών ικανοτήτων, καρπό εξαιρετικών οργανικών ιδιοτήτων;

Εάν όντως αυτό που ονομάζεται «ταλέντο» για μια συγκεκριμένη καλλιτεχνική ή άλλη δραστηριότητα είχε υπόσταση, οπωσδήποτε θα πρέπει να είχε κέντρο ένα σημείο του ανθρώπινου εγκεφάλου. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος, κατά τα τελευταία χρόνια, έχει αποτελέσει αντικείμενο λεπτομερέστατων ερευνών, οι οποίες, με τη βοήθεια της τεχνολογίας, έχουν επιτρέψει τη διερεύνηση των μυστηρίων και την προσέγγιση, ως ένα βαθμό, της θαυμαστής πολυπλοκότητάς του. Πολύ ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση του εγκεφάλου του Άλμπερτ Αϊνστάιν. Εκεί, πράγματι, παρατηρήθηκε ένα ιδιαίτερο μοτίβο στις έλικες του βρεγματικού λοβού, όπου εδράζονται οι ανώτερες νοητικές λειτουργίες. Ασυνήθιστη δομή παρουσίασε

και ο σωματοαισθητικός φλοιός του εγκεφάλου του, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την επεξεργασία των ερεθισμάτων. Επίσης διαπιστώθηκαν ισχυρότερες από το συνηθισμένο διασυνδέσεις μεταξύ του δεξιού και του αριστερού εγκεφαλικού ημισφαιρίου. Στον συνδυασμό αυτό αποδόθηκε η επίδοσή του στα μαθηματικά και τη φυσική, αλλά και η επίδοσή του στο βιολί. Με άλλα λόγια, τα επιστημονικά επιτεύγματα του μεγάλου επιστήμονα ήταν ένα από τα πολλά ενδεχόμενα, που θα μπορούσαν να είχαν συμβεί στην πορεία της ζωής του. Ο εγκέφαλός του -ελαφρύτερος από τον μέσο όρο! - περιελάμβανε τις προδιαθέσεις, δεν περιείχε όμως και το τελικό αποτέλεσμα ως αναπόδραστο.

Οι σχετικές έρευνες συνεχίστηκαν και συνεχίζονται. Σήμερα βρισκόμαστε πλέον στο μοντέλο των πολλών μορφών νοημοσύνης, που αντικατέστησε εκείνο του δείκτη της μίας νοημοσύνης. Με άλλα λόγια, αποτελεί πλέον κοινή παραδοχή πως, όντως, εντοπίζεται βιολογικά μια ποικιλία προδιαθέσεων, οι οποίες αποτελούν υπόβαθρο πολλών κατευθύνσεων δραστηριότητας. Για παράδειγμα, η χωροταξική νοημοσύνη είναι η ικανότητα να παρατηρείς και να χειρίζεσαι νοητικά με επιδεξιότητα μια μορφή ή αντικείμενο, να παρατηρείς και να δημιουργείς τάσεις, ισορροπίες και συνθέσεις με μια παραστατική και χωρική έκθεση. Είναι η ικανότητα να σχηματίζεις παραστατικές / χωρικές αναπαραστάσεις του κόσμου, να τις μεταφέρεις νοητικά ή αισθητά και να θεωρείς τα πράγματα από διαφορετική οπτική γωνία. Τέτοιου τύπου νοημοσύνη μπορεί να συμβάλλει στην

διαμόρφωση ενός ταλαντούχου αρχιτέκτονα, ενός ταλαντούχου γλύπτη ή ενός ταλαντούχου μηχανικού. Το ταλέντο λοιπόν, ως ορατή δραστηριότητα με αξιόλογα αποτελέσματα σε ένα πολύ συγκεκριμένο πεδίο αποτελεί μία εκ των πολλών επιλογών της ανθρώπινης ύπαρξης, στηριγμένης στην φυσική προδιάθεση, η οποία όμως από μόνη της δεν αποτελεί αρκετή προϋπόθεση.

Ανάλογες έρευνες έχουν γίνει και συνεχίζονται με ραγδαίους ρυθμούς όσον αφορά την κληρονομικότητα και το ανθρώπινο DNA. Και στα δύο αυτά πεδία, τα πορίσματα είναι κοινά: Δεν τεκμηριώνεται η βιολογική κληρονομική ύπαρξη του «ταλέντου». Δεν έχει καταστεί μέχρι τώρα δυνατόν να εντοπιστεί συγκεκριμένο σημείο της βιολογικής ανθρώπινης ύπαρξης, στο όποιο εντοπίζεται το φυσικό χάρισμα και το οποίο κληρονομείται. Την άποψη αυτή ενισχύει και η αποδεδειγμένη πλέον διαπίστωση, πως ο ανθρώπινος εγκέφαλος, ανεξαρτήτως του γενετικού υλικού, είναι σε θέση να δημιουργεί νέες συνάψεις των νευρώνων του, ως αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Προς την κατεύθυνση αυτή κινούνται και οι πιο θεωρητικές επιστήμες όπως η ψυχολογία, η κοινωνιολογία και η παιδαγωγική. Κοινό τόπο τους αποτελεί η διαπίστωση πως καίριο ρόλο στην εξέλιξη μιας προσωπικότητας παίζει ένας περίπλοκος συνδυασμός ψυχοσωματικών παραγόντων, ο οποίος βρίσκεται σε άμεση και καθοριστική συνάρτηση με το κοινωνικό, πολιτιστικό, ακόμη και το φυσικό περιβάλλον. Συγχρόνως, η εξέλιξη της ζωής φαίνεται να εμπλέκει και την ανθρώπινη πνευματικότητα. Με τον δύσκολο και αρκετά συγκεκριμένο αυτό τον όρο εννοούμε εδώ το σύνολο των αρχών και αξιών που έχει υιοθετήσει ένας νέος άνθρωπος, καθώς και την συμπεριφορά και την ευρύτερη στάση ζωής που έχει αποφασίσει να ακολουθήσει, αντιδρώντας στα διάφορα ερεθίσματα. Εάν για παράδειγμα στην πνευματικότητα ενός νέου ανθρώπου-μιας και μιλάμε για το ερώτημα της ύπαρξης ή μη του ταλέντου στο ξεκίνημα μιας καλλιτεχνικής σπουδής -περιλαμβάνεται η απόφαση να προτιμηθεί η θυσία ευχάριστων προσωπικών στιγμών στο όνομα επίτευξης ενός ανώτερου αλλά πιο απομακρυσμένου χρονικά στόχου, είναι βέβαιο πως οι πιθανότητες εμφάνισης κορυφαίων επιδόσεων σε έναν τομέα -αυτό που οι άνθρωποι ονομάζουν «ταλέντο», αυξάνονται κατακόρυφα.

Παρενθετικά πρέπει νομίζω να αναφέρουμε πως τα πορίσματα αυτά συναντούν με υπέροχο τρόπο την εικόνα του ανθρώπου, όπως μας την παρουσιάζει η Ορθόδοξη Χριστιανική ανθρωπολογία. Στην πραγματικότητα, τα παραπάνω συμπεράσματα απομακρύνουν με απόλυτο τρόπο κάθε έννοια μοίρας και πεπρωμένου, αναδεικνύοντας το μεγαλείο της ανθρώπινης ελευθερίας αλλά και της ευθύνης που έχει ο καθένας απέναντι στον εαυτό του. Με άλλα λόγια, δεν είμαστε τα γονίδια μας, δεν είμαστε ένα πλέγμα προδιαγραφών που εδόθη άνωθεν και από το οποίο δεν έχουμε δυνατότητα διαφυγής. Είμαστε οι επιλογές μας και οι

αποφάσεις μας. Αν θέλουμε, χαράζουμε τη διαδρομή μας και εξελισσόμαστε διαρκώς.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<http://bit.ly/2RPDCtR>